

Φ.Ν.: Στην πρώτη περίπτωση, έχουμε μια άποψη για την πολιτική ή οποία διευθετεί έσωτερικά την κοινωνία, σάμπως να είναι κυψέλη ή μυρμηγκοφωλιά· πρόκειται για φυσιοκρατική και «όλοκληρωτική» άποψη. Στη δεύτερη περίπτωση όμως, έχουμε μιάν ανώτερη ρύθμιση, ήθικου ποιού αυτή τή φορά, που αποτάσσει την πολιτική;

Ε.Λ.: Πράγματι, ή πολιτική θα πρέπει πάντα να ελέγχεται και να κρίνεται με βάση την ήθική. Έτούτη ή δεύτερη μορφή κοινωνικό-τητας θα απέδιδε δικαιοσύνη στο μυστικό που είναι για τον καθένα ή ζωή του, μυστικό που δεν συναρτάται με έναν κλοιό ο οποίος θα απομόνωνε το αυστηρώς ιδιωτικό πεδίο μιās κλειστής έσωτερικό-τητας, αλλά είναι ένα μυστικό που σχετίζεται με την ύπευθυνότητα έναντι του άλλου, το οποίο είναι απαραχώρητο μέσα στην ήθική του ανάρρηση, και μέσα του δεν κρυβόμαστε καθότι αποτελεί απόλυτη αρχή εξατομίκευσης.

7. ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ

Φ.Ν.: Μέσα στο *Όλοτητα και Άπειρο*, μιλάτε δια μακρών για το πρόσωπο. Είναι ένα από τα συχνά σας θέματα. Σε τί συνίσταται λοιπόν και σε τί χρησιμεύει αυτή ή φαινομενολογία του προσώπου, δηλαδή ή ανάλυση των όσων συμβαίνουν όταν κοιτάζω τον άλλον πρόσωπο προς πρόσωπο;

Ε.Λ.: Δεν ξέρω αν μπορούμε να μιλήσουμε για «φαινομενολογία» του προσώπου, δεδομένου ότι ή φαινομενολογία περιγράφει μόνο ό,τι εμφανίζεται. Παρόμοια, αναρωτιέμαι αν μπορούμε να μιλάμε για ένα βλέμμα στραμμένο προς το πρόσωπο, καθότι το βλέμμα είναι γνώση, αντίληψη. Φρονώ μάλλον ότι ή πρόσβαση στο πρόσωπο έξ ύπαρχης είναι ήθική. Όταν βλέπετε μιάν μύτη, δυο μάτια, ένα μέτωπο, ένα πηγούνι και μπορείτε να τα περιγράψετε, τότε στρέφεστε προς τον άλλον σάμπως να είναι αντικείμενο. Ο καλύτερος τρόπος να συναντήσετε τον άλλον, είναι να μην προσέξετε το χρώμα των ματιών του! Όταν παρατηρούμε το χρώμα των ματιών, δεν συνάπτουμε κοινωνική σχέση με τον άλλον. Η σχέση με το πρόσωπο μπορεί βέβαια να διέπεται από την αντίληψη, αλλά το ιδιάζον του προσώπου είναι ακριβώς που δεν ανάγεται στην αντίληψη.

Αρχικά έχουμε την ευθύτητα του προσώπου, την άμεση έκθεσή του, άνευ προστασίας. Η επιδερμίδα του προσώπου είναι το πλέον γυμνό, πλέον ένδεές. Το πλέον γυμνό, παρότι εύσχημον. Το πλέον ένδεές, διότι ή όψη του ανθρώπου έχει μιάν ουσιασθή ένδεια. Απόδειξη ότι δοκιμάζουμε να μασκαρέψουμε αυτή την ένδεια παίρνοντας πόζες, αλλάζοντας εκφράσεις. Το πρόσωπο εκτίθεται, απειλείται, σάμπως να μās ύποκινεί να ασκήσουμε βία. Συνάμα, το πρόσωπο μās απαγορεύει να σκοτώσουμε.

Φ.Ν.: Πράγματι, τὰ πολεμικά χρονικά ἐπιμαρτυροῦν ὅτι εἶναι δύσκολο νὰ σκοτώσεις κάποιον πού σέ θωρεῖ κατὰ πρόσωπο.

Ε.Λ.: Τὸ πρόσωπο εἶναι σημασία, καὶ μάλιστα σημασία χωρίς πλαίσιο ἀναφορᾶς. Θέλω νὰ πῶ ὅτι ὁ ἄλλος, μέσα στήν εὐθύτητα τοῦ προσώπου του, δὲν εἶναι παρὰ ἓνα πρόσωπο ἐντὸς πλαισίου. Συνήθως εἴμαστε ἓνα κάποιον «πρόσωπο»· καθηγητῆς στή Σορβόννη, ἀντιπρόεδρος τοῦ Συμβουλίου Ἐπικρατείας, γιὸς τοῦ Τάδε, ὅλα τέλος πάντων ὅσα ἀναγράφονται στὸ διαβατήριον, ὁ τρόπος πού ντυνόμαστε, ὁ τρόπος πού ἐμφανίζομαστε. Μὲ τὴν τρέχουσα ἔννοια τῆς λέξης, ἡ σημασία σχετίζεται μὲ αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο τὸ πλαίσιο: τὸ νόημα ἑνὸς πράγματος ἔγκειται στή σχέση του μὲ κάτι ἄλλο. Ἐδῶ, ὅμως, τὸ πρόσωπο συνιστᾷ νόημα ἀφ' ἑαυτοῦ. Ἐσύ, εἶσαι ἐσύ. Ἐπ' αὐτὴ τὴν ἔννοια, μπορούμε νὰ πούμε ὅτι τὸ πρόσωπο δὲν γίνεται «ὄρατό». Εἶναι αὐτὸ πού δὲν μπορεῖ νὰ γίνει περιεχόμενο τὸ ὁποῖο θὰ ἐγκλωπθεῖ ἢ σκέψη· εἶναι ἀπεριχώρητο, σᾶς ὁδηγεῖ ἐπέκεινα. Ἐτσι λοιπὸν ἡ σημασία τοῦ προσώπου τὸ κάνει νὰ ἐξέλθει ἀπὸ τὸ εἶναι ὡς σύστοιχο μιᾶς γνώσης. Ἀπεναντίας, ἡ θέαση εἶναι ἀναζήτηση μιᾶς ἀντιστοιχίας· εἶναι αὐτὸ πού κατεξοχὴν ἀπορροφᾷ τὸ εἶναι. Ἀλλὰ ἡ σχέση μὲ τὸ πρόσωπο εἶναι ἐξ ἀρχῆς ἠθική. Τὸ πρόσωπο δὲν μπορούμε νὰ τὸ σκοτώσουμε ἢ τουλάχιστον τὸ νόημά του ἀποφαίνεται: «Ποτὲ δὲν θὰ σκοτώσεις». Ἀληθεύει βέβαια ὅτι ὁ φόνος εἶναι τετρὴ μὲν πράξη· μπορούμε νὰ σκοτώσουμε τὸν ἄλλον· ἡ ἠθικὴ ἀπαίτηση δὲν συνιστᾷ ὄντολογικὴ ἀναγκαιότητα. Ἡ ἀπαγόρευση τοῦ φόνου δὲν καθιστᾷ τὸν φόνο ἀκατόρθωτο, ἔστω καὶ ἂν ἡ αὐθεντία τῆς ἀπαγόρευσης ἐμφορεῖται ἀπὸ τὴν κακὴ συνείδηση τοῦ τετελεσμένου ἐγκλήματος — τὴν κακοβουλία τοῦ κακοῦ. Ἐπίσης ἐμφανίζεται μέσα στὶς Γραφές, ὅπου ἡ ἀνθρωπιὰ τοῦ ἀνθρώπου ἐκτίθεται καθόσον ἐμπλέκεται μὲ τὸν κόσμον. Ἀλλὰ ἡ ἐμφάνιση μέσα στὸ εἶναι αὐτῶν τῶν «ἠθικῶν

παραδοξοτήτων» —ἀνθρωπιὰ τοῦ ἀνθρώπου— συνιστᾷ μιὰ ρήξη τοῦ εἶναι. Εἶναι μάλιστα σημαδιακὴ, ἔστω καὶ ἂν τὸ εἶναι ἀνασυντίθεται καὶ συνέρχεται.

Φ.Ν.: Ὁ ἄλλος εἶναι πρόσωπο· πλὴν ὅμως ὁ ἄλλος μοῦ μιλάει καὶ τοῦ ἀπαντᾷ. Μήπως λοιπὸν ἡ ἀνθρώπινη ὁμιλία εἶναι μὲ τὴ σειρά της ἓνας τρόπος ρήξης αὐτοῦ πού ἀποκαλεῖται «ὀλότητα»;

Ε.Λ.: Ἀσφαλῶς. Τὸ πρόσωπο καὶ ἡ ὁμιλία συνδέονται. Τὸ πρόσωπο ὁμιλεῖ· ὁμιλεῖ καθότι αὐτὸ καθιστᾷ ἐφικτὴ καὶ ἀρχίζει κάθε ὁμιλία. Ἀναίρεσα πρωτύτερα τὴν ἔννοια τῆς θέασης γιὰ νὰ περιγράψω τὴν αὐθεντικὴ σχέση μὲ τὸν ἄλλον· αὐτὴ ἡ αὐθεντικὴ σχέση εἶναι ἡ ὁμιλία ἢ ἡ εὐθύνη.

Φ.Ν.: Δεδομένου ὅτι ἡ ἠθικὴ σχέση κεῖται ἐπέκεινα τῆς γνώσης, καὶ τὴν ἐπωμίζεται ἀπὸ τὴν ἄλλη ἢ ὁμιλία, τότε ἡ ἴδια ἢ ὁμιλία δὲν πρέπει νὰ ἀνήκει στήν τάξη τῆς γνώσης;

Ε.Λ.: Μέσα στήν ὁμιλία διέκριναν πάντα τὸ λέγειν ἀπὸ τὸ λεχθέν. Τὸ γεγονός ὅτι τὸ λέγειν πρέπει νὰ ἐνέχει ἓνα λεχθέν εἶναι μιὰ ἀναγκαιότητα ὁμόβαθμη μὲ κείνη πού ἐπιβάλλει μιὰ κοινωνία, μὲ τοὺς νόμους της, τοὺς θεσμούς της καὶ τὶς κοινωνικὲς της σχέσεις. Ἀλλὰ τὸ λέγειν, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ἐνώπιον τοῦ προσώπου δὲν περιορίζομαι στή θωριά του, ἀλλὰ τοῦ ἀποκρίνομαι. Τὸ λέγειν εἶναι ἓνας τρόπος χαιρετισμοῦ τοῦ ἄλλου, ἀλλὰ χαιρετώντας τον εἶναι σὰν νὰ ἀπαντοῦμε γιὰ λογαριασμό του. Δύσκολα σιωπᾷ κανεὶς ἐνώπιον κάποιου· αὐτὴ ἡ δυσκολία θρῖσκει τὸ ἔσχατο θεμέλιό της στήν ἰδιότητα σημασία τοῦ λέγειν, ἄσχετα πρὸς τὸ λεχθέν. Πρέπει νὰ μιλήσουμε γιὰ κάτι, περὶ ἀνέμων καὶ ὑδάτων, δὲν ἔχει σημασία, ἀλλὰ

νά μιλήσουμε, νά ἀποκριθοῦμε σέ αὐτὸν καὶ ἤδη νά ἀποκριθοῦμε γιὰ λογαριασμό του.

Φ.Ν.: Πάνω στὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου λέτε ὅτι ἐνυπάρχει μιὰ «ἀνάταση», ἓνα «ὑψος». Ὁ ἄλλος εἶναι ψηλότερα ἀπὸ μένα· τί θέλετε νά πείτε μὲ αὐτὴ τὴ φράση;

Ε.Λ.: Τὸ «Ποτέ δὲν θὰ σκοτώσεις» εἶναι ἡ πρώτη φράση τοῦ προσώπου. Εἶναι διαταγή. Ἐνυπάρχει στὴν ἐμφάνιση τοῦ προσώπου μιὰ ἐπιταγή – ὅπως στὰ λεγόμενα ἐνὸς ἀφέντη. Ἐντούτοις, αὐτόχρονα τὸ πρόσωπο τοῦ ἄλλου εἶναι ἐνδεές· εἶναι ὁ φτωχὸς γιὰ τὸν ὁποῖο δύναμαι τὰ πάντα καὶ στὸν ὁποῖο ὀφείλω τὰ πάντα. Κι ἐγώ, ὅποιος κι ἂν εἶμαι, ἀλλὰ ὡς «πρῶτο πρόσωπο», εἶμαι ἐκεῖνος πού βρίσκει πόρους γιὰ νά ἀνταποκριθεῖ στὴν ἐκκλήση.

Φ.Ν.: Ὁμολογῶ ὅτι, σὲ κάποιες περιπτώσεις, ἔτσι ἔχουν τὰ πράγματα... Ἀντίθετα, σὲ ἄλλες, ἡ συνάντηση μὲ τὸν συνάνθρωπο ὑπακούει στὴ βία, στὸ μίσος καὶ στὴν περιφρόνηση.

Ε.Λ.: Ἀσφαλῶς. Σκέπτομαι ὅμως ὅτι, πέρα ἀπὸ τὸ κίνητρο πού ἐξηγεῖ αὐτὴ τὴ μεταστροφή, ὁ τρόπος πού μόλις ἀνέλυσα τὸ πρόσωπο, μὲ τὴ δεσποτεία τοῦ ἄλλου καὶ τὴ φτώχεια του, μὲ τὴν ὑποταγή μου καὶ τὸν πλοῦτο μου, εἶναι πρωταρχικός. Εἶναι τὸ προαπαιτούμενο ὅλων τῶν ἀνθρώπινων σχέσεων. Ἄν δὲν ἴσχυε, δὲν θὰ λέγαμε κὰν μπροστὰ σὲ μιὰν ἀνοιχτὴ εἴσοδο: «Περάστε, Κύριε!» Οὐσιαστικά αὐτὸ πού ἐπιχείρησα νά ἀναλύσω εἶναι ἓνα καταγωγικὸ «Περάστε, Κύριε!»

Ἀναφερθήκατε ὅμως στὸ πάθος τοῦ μίσους. Ὁμολογῶ ὅτι περιμένα μιὰ πιὸ δριμύεια ἀντίρρηση. Πῶς μποροῦμε νά τιμωροῦμε καὶ νά

καταστέλλουμε; Πῶς νοεῖται ἡ ὑπαρξὴ τῆς δικαιοσύνης; Ἀποκρίνομαι ὅτι ὁ λόγος πού ὑπάρχουν οἱ νόμοι καὶ ἐγκαθιδρύεται ἡ δικαιοσύνη ἀφορᾷ τὴν πολλότητα τῶν ἀνθρώπων, τὴν παρουσία τοῦ τρίτου πλὴν στὸν ἄλλον. Ἄν εἶμαι μόνος μὲ τὸν ἄλλον, τοῦ ὀφείλω τὰ πάντα· ἀλλὰ ὑπάρχει καὶ ὁ τρίτος. Γνωρίζω μήπως τί εἶναι ὁ πλησίον μου σὲ σχέση μὲ τὸν τρίτο; Μήπως ξέρω ἂν ὁ τρίτος ἔχει ἀρμονικὲς σχέσεις μαζί του ἢ ἂν εἶναι θύμα του; Ποιὸς εἶναι τέλος πάντων ὁ πλησίον μου; Κατὰ συνέπεια ὀφείλω νά σταθμίσω, νά σκεφτῶ, νά κρίνω τὰ πράγματα συγκρίνοντας τὸ ἀσύγκριτο. Τὴ διαπροσωπικὴ σχέση πού συνάπτω μὲ τὸν ἄλλον, ὀφείλω νά τὴ συνάψω ἐπίσης καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· ὁπότε εἶναι ἀνάγκη νά μετριάσω τὸ προνόμιο τοῦ ἄλλου· ἀπ' ὅπου καὶ ἡ δικαιοσύνη. Ἀσκούμενη διὰ τῶν θεσμῶν, πού εἶναι ἀξεπέραστοι, ἡ δικαιοσύνη πρέπει πάντα νά ἐλέγχεται ἀπὸ τὴν ἰδρυτικὴ διαπροσωπικὴ σχέση.

Φ.Ν.: Ἴδου λοιπὸν ποιὰ εἶναι ἡ ἀποφασιστικὴ ἐμπειρία στὴ μεταφυσικὴ σας· εἶναι αὐτὴ πού ἐπιτρέπει νά ἐξέλθουμε ἀπὸ τὴν ὄντολογία τοῦ Χάιντεγκερ ὡς ὄντολογία τοῦ Οὐδέτερου – μιὰ ὄντολογία ἄνευ ἠθικῆς. Μήπως ἐκκινῶντας ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἠθικὴ ἐμπειρία οἰκοδομεῖτε μιὰν «ἄτυπη ἠθική»; Θέτω τὴ λέξη σὲ εἰσαγωγικὰ διότι ἡ ἠθικὴ ἀπαιτεῖ κανόνες. Ἄραγε λοιπὸν χρειάζονται αὐτοὶ οἱ κανόνες;

Ε.Λ.: Δὲν εἶναι καθῆκον μου νά πλάσω τὴν ἠθικὴ· ἐπιχειρῶ ἀπλῶς νά ἀναζητήσω τὸ νόημά της. Δὲν πιστεύω ὅτι κάθε φιλοσοφία ὀφείλει νά εἶναι προγραμματικὴ. Ὁ Χοῦσερλ κυρίως προέβαλε τὴν ἰδέα ἐνὸς φιλοσοφικοῦ προγράμματος. Ἀναμφίβολα μποροῦμε νά πλάσουμε μιὰν ἠθικὴ σὲ συνάρτηση μὲ κεῖνο πού εἶπα παραπάνω, ὡστόσο δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ θέμα μου.

Φ.Ν.: Μπορείτε μήπως να διευκρινίσετε τον τρόπο με τον οποίο αυτή ή ανακάλυψη της ήθικης στο πρόσωπο αποσπᾶται από τις φιλοσοφίες της ολότητας;

Ε.Α.: Τὸ ἀπόλυτο συνειδέναι, ὑπεσχημένο ἢ ἐπιτεταγμένο ἀπὸ τῆ φιλοσοφία, εἶναι μιὰ σκέψη τοῦ Ἰσου. Μέσα στὴν ἀλήθεια ἐγκολληνομάστε τὸ εἶναι. Ἄλλὰ ἂν ἡ ἀλήθεια δὲν θεωρήθηκε ποτὲ τελεσίδικη, παραμένει ἡ ὑπόσχεση γιὰ μιὰν ἀλήθεια πληρέστερη καὶ ἀκέραια. Ἀναμφίβολα τὸ περατὸ ὄν πού εἴμαστε δὲν μπορεῖ, τελικά, νὰ ἀποπερατώσει τὸ ἔργο τῆς γνώσης· ἀλλὰ στὸ μέτρο πού αὐτὸ τὸ ἔργο περατώθηκε, ξέρουμε ὅτι τὸ Ἄλλο ἔγινε Ἰδιο. Ἐξᾶλλου, ἡ ἰδέα τοῦ Ἀπειροῦ συνεπάγεται μιὰ σκέψη τοῦ Ἄνισου. Ἐκινῶ ἀπὸ τὴν καρτεσιανὴ ἰδέα τοῦ ἀπειροῦ, ὅπου τὸ ideatum αὐτῆς τῆς ἰδέας, δηλαδὴ τὸ σκοπούμενο αὐτῆς τῆς ἰδέας, εἶναι ἀπείρως μεγαλύτερο ἀπὸ τὸ ἐνέργημα διὰ τοῦ ὁποίου τὸ σκεπτόμαστε. Ἔχουμε μιὰ δυσαναλογία ἀνάμεσα στὸ ἐνέργημα καὶ σὲ κείνο πού μᾶς ἐπιτρέπει νὰ προσεγγίσουμε. Γιὰ τὸν Καρτέσιο, αὐτὴ εἶναι μιὰ ἀπὸ τίς ἀποδείξεις τῆς ὕπαρξης τοῦ Θεοῦ· ἡ σκέψη δὲν κατάφερε νὰ παραγάγει κάτι πού νὰ τὴν ὑπερβαίνει· αὐτὸ τὸ πράγμα ἔπρεπε νὰ τεθεῖ μέσα μας. Ἄρα πρέπει νὰ δεχθοῦμε ἕναν ἄπειρο Θεὸ πού ἔθεσε μέσα μας τὴν ἰδέα τοῦ Ἀπειροῦ. Μόνον πού ἐδῶ δὲν με ἐνδιαφέρει ἡ ἀπόδειξη τὴν ὁποία ἐπιδιώκει ὁ Καρτέσιος. Διαλογίζομαι μέσα στὸ θαυμασμὸ πού προκαλεῖ ἡ δυσαναλογία ἀνάμεσα σὲ κείνο πού ἀποκαλεῖ «ἀντικειμενικὴ πραγματικότητα» καὶ στὴν «τυπικὴ πραγματικότητα» τῆς ἰδέας τοῦ Θεοῦ, μέσα στὸ παράδοξο —καὶ τόσο ἀντι-ελληνικό— μιᾶς ἰδέας «πού τέθηκε» μέσα μου, ἐνῶ ὁ Σωκράτης μᾶς ἔμαθε ὅτι εἶναι ἀδύνατο νὰ θέσει μιὰν ἰδέα σὲ μιὰ σκέψη ἂν ἤδη δὲν τὴν εἶχε βρεῖ.

Ἄλλὰ, στὸ πρόσωπο, ὅπως περιέγραψα τὴν προσπέλασή του, τελεῖται τὸ ἴδιο ξεπέρασμα τοῦ ἐνεργήματος μέσῳ ἐκείνου στὸ ὁποῖο

αὐτὸ ὁδηγεῖ. Στὴν πρόσβαση τοῦ προσώπου, ὑπάρχει ἀσφαλῶς καὶ μιὰ πρόσβαση στὴν ἰδέα τοῦ Θεοῦ. Στὸν Καρτέσιο ἡ ἰδέα τοῦ Ἀπειροῦ παραμένει μιὰ ἰδέα θεωρητικὴ, μιὰ ἐνατένιση, μιὰ γνώση. Ὅσο γιὰ μένα, φρονῶ ὅτι ἡ σχέση μὲ τὸ Ἄπειρο δὲν εἶναι γνώση, ἀλλὰ ἐπιθυμία. Ἐπιχείρησα νὰ περιγράψω τὴ διαφορὰ ἀνάμεσα στὴν Ἐπιθυμία καὶ στὴν Ἀνάγκη βάσει τοῦ γεγονότος ὅτι ἡ Ἐπιθυμία δὲν μπορεῖ νὰ ἰκανοποιηθεῖ· ὅτι ἡ Ἐπιθυμία, κατὰ κάποιον τρόπο, τρέφεται ἀπὸ τὴν πείνα τῆς καὶ θεριεῖ καθόσον ἰκανοποιεῖται· ὅτι ἡ Ἐπιθυμία εἶναι σὰν σκέψη πού σκέπτεται περισσότερο ἀπὸ ὅσα δὲν σκέπτεται, ἢ κάτι παραπάνω ἀπὸ αὐτὸ πού σκέπτεται. Παράδοξη λειτουργία ἀσφαλῶς, ἀλλὰ ὄχι πιὸ παράδοξη ἀπὸ τὴν παρουσία τοῦ Ἀπειροῦ μέσα σὲ μιὰ περατὴ πράξη.

Οι ραδιοφωνικές συνομιλίες που περιλαμβάνει αυτός ο τόμος, μειάζουν του Λεβινάς και του Φιλίπ Νεμό, ηχογραφήθηκαν και μεταδόθηκαν από τη Φράνς-Κουλτὺρ κατά τὸν Φεβρουάριο-Μάρτιο 1981. Συγκροτοῦν μιὰ βραχύλογη παρουσίαση τῆς φιλοσοφίας τοῦ Ἐμμανουήλ Λεβινάς ἡ ὁποία, ἐν συνόλῳ, θὰ μπορούσε νὰ λάβει τὸν τίτλο Ἡθικὴ καὶ Ἀπειρο. Οἱ δέκα συνομιλίες παρακολουθοῦν τὴν ἀνάπτυξη τῆς σκέψης τοῦ Λεβινάς ἀπὸ τὰ χρόνια τῶν σπουδῶν του ἕως τὰ πρὸ ὄψιμα ἄρθρα τὰ ὁποῖα ἀφιέρωσε στὸ ζήτημα τοῦ Θεοῦ περνώντας ἀπὸ δύο σύντομα ἀλλὰ σημαντικὰ βιβλία: Ἀπὸ τὴν ὑπαρξὴ στὸ ὑπάρχον, Ὁ Χρόνος καὶ τὸ Ἄλλο, καὶ ἀπὸ τὰ δύο μείζονα φιλοσοφικὰ ἔργα: Ὁλότητα καὶ Ἀπειρο καὶ Ὑπεράνω καὶ ἄλλῶς τοῦ εἶναι ἢ ἐπέκεινα τῆς οὐσίας.

Βραχύλογη αὐτὴ ἡ παρουσίαση, δὲν ὑστερεῖ σὲ πιστότητα. Διατυπώθηκε ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν συγγραφέα, ὁ ὁποῖος ἀντικρίζει σφαιρικὰ τὸ ἔργο του, συναινώντας στὴν ἀπλοποίηση τῶν ἐπιχειρημάτων του. Εἶναι μιὰ παρουσίαση πιστὴ μὲ τὴν ἔννοια ὅτι διασώζει τὴν ζωντανὴ παρουσία τοῦ συγγραφέα τῆς. Φιλόσοφος τῆς ἠθικῆς, ὁ Ἐμμανουήλ Λεβινάς εἶναι ἀναμφίβολα ὁ μοναδικὸς μοραλίστας τῆς σύγχρονης σκέψης. Πλὴν ὅμως, ἐκεῖνοι ποὺ τὸν θεωροῦν εἰδικευμένο στὴν ἠθικὴ θὰ μάθουν τὴν οὐσιώδη θέση: ὅτι ἡ ἠθικὴ ἀποτελεῖ τὴν πρώτη φιλοσοφία, βάσει τῆς ὁποίας νοηματοδοτοῦνται οἱ ἄλλοι κλάδοι τῆς μεταφυσικῆς. Διότι τὸ πρωταρχικὸ ζήτημα –διὰ τοῦ ὁποίου τὸ εἶναι διαρρηγνύεται καὶ ὁ ἄνθρωπος ἐγκαθιδρύεται ὡς «ὑπεράνω καὶ ἄλλῶς τοῦ εἶναι» καὶ ὡς ὑπέρβαση μέσα στὸν κόσμο, ὑπέρβαση ἄνευ τῆς ὁποίας κάθε ἄλλη διερώτηση τῆς σκέψης καταντᾷ ματαιότητα καὶ ἀερολογία– εἶναι τὸ ζήτημα τῆς δικαιοσύνης.

ISBN 978-960-518-210-6

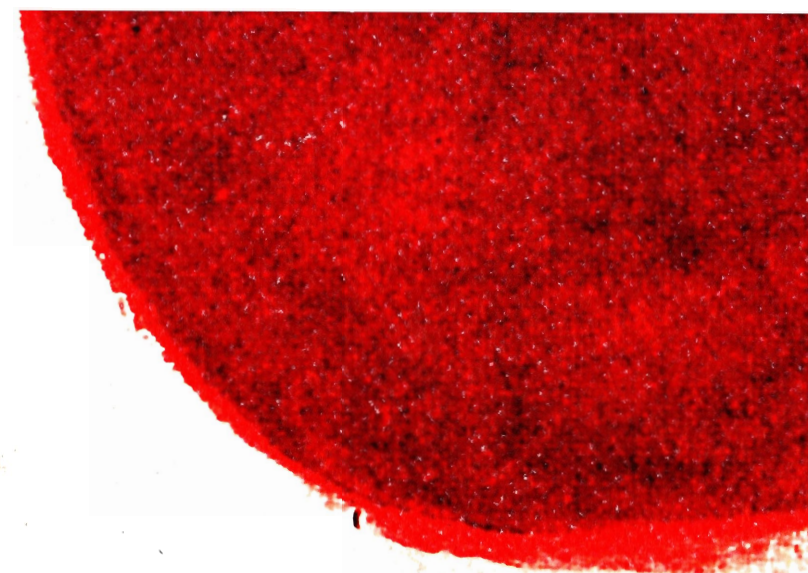
www.indiktos.gr

ΙΝΔΙΚΤΟΣ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΕΒΙΝΑΣ ΗΘΙΚΗ & ΑΠΕΙΡΟ

ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ ΛΕΒΙΝΑΣ

ΗΘΙΚΗ & ΑΠΕΙΡΟ

ΙΝΔΙΚΤΟΣ